

Svensk sjuksköterskeförening
Vårt diarienummer 12/74/22

Till
Utbildningsdepartementet
Diarienummer U2022/02430

Remissvar
Betänkandet Tryggare i vårddyrket – en översyn av vissa frågor inom utbildning till sjuksköterska och barnmorska (SOU 2022:35)

Synpunkter

Svensk sjuksköterskeförening tackar för möjligheten att lämna synpunkter på betänkandet. Föreningen ställer sig bakom utredarens slutsats att sjuksköterskeutbildningen inte behöver förlängas för att möta EU-direktivets minimikrav på fördelning och omfattning av den verksamhetsförlagda utbildningen i utbildningen.

Nationella vårdkompetensrådet och de sjukvårdsregionala råden utgör viktiga byggstenar och ligger i linje med Svensk sjuksköterskeförenings uppfattning om vikten av samverkan.

Verksamhetsförlagd utbildning (VFU)

Svensk sjuksköterskeförening anser att det i alla organisationer där VFU är förlagd, ska finnas en tydlig redogörelse för hur en högskolemässig lärandemiljö möjliggörs. Sjuksköterskestudenter ska under sakkunnig handledning utifrån aktuell akademisk nivå beredas möjlighet att integrera teoretiska kunskaper, befästa ett arbetssätt som är grundat i vetenskap och beprövad erfarenhet, samt i handling tillämpa kunskaper utifrån sjuksköterskans kärnkompetenser. Kontinuerlig reflektion utifrån ett professionsperspektiv ska möjliggöras och anpassas till den nivå som den studerande befinner sig på.

Föreningen ställer sig bakom att en ny bestämmelse införs i hälso-och sjukvårdslagen som tydliggör regioner och kommuners ansvar att säkerställa att utbildning sker i den hälso-och sjukvård de ansvarar för.

För att kunna säkerställa att VFU kan förläggas hos flera vårdgivare och i fler verksamheter förordar Svensk sjuksköterskeförening en nationell VFU-överenskommelse med övergripande kvalitetskrav och nationellt finansieringssystem. Vidare anser föreningen att i alla VFU-avtal behöver kravställan ingå där antal sjuksköterskor som ska genomgå handledarutbildning, kandidatexamen och magister-/masterexamen per termin bör specificeras.

Svensk sjuksköterskeförening ställer sig inte bakom utredarens förslag om flexibla handledningsvillkor och handledningsmodeller i VFU-avtalen.

Enligt utredningen kan krav på viss formell kompetens hos handledare frångås, likaså framgår det att det är viktigt att lärosätena inte ställer krav på en högre utbildningsnivå hos handledare än vad som är nödvändigt. Om förslaget skulle realiserats innebär det att sjuksköterskestudenter kan handledas av andra yrkesgrupper utan legitimation, som till exempel undersköterskor. Detta ser Svensk sjuksköterskeförening allvarligt på, då kraven på handledningens kvalitet inte får sänkas och vilket tydligt framfördes från referensgruppen.

Sjuksköterskestudenten ska ges optimala förutsättningar att kunna uppnå lärande- och examensmål, vilket förutsätter handledare som är sjuksköterskor och med handledarutbildning. Det behövs rätt kompetens för att handleda i teori (kunskap och förståelse) och praktik (förmågor och färdigheter) samt reflektion (värderingsförmåga och förhållningssätt). Sjuksköterskans profession innebär att kunna ge vård och omvårdnad som bygger på vetenskap och beprövad erfarenhet, för att handledas i detta krävs att handledaren har den kompetensen.

Föreningen anser att sjuksköterskestudentens handledare ska följa och delta i planering för studentens kunskapsutveckling, stå för struktur och vägledning samt utgöra stöd för studenten. Handledaren behöver visa på både ett kritiskt och ett etiskt förhållningssätt, regler, normer samt de förväntningar som finns på sjuksköterskeprofessionen. Skickliga yrkesverksamma handledare utgör viktiga förebilder för studenter under VFU. Handledningens huvudmål inom omvårdnad är att genom reflektion över den egna yrkesutövningen öka medvetenheten om det egna förhållningssättet, attityder, värderingar och känslor samt om vilka konsekvenser det egna agerandet kan få. Sjuksköterskor som handleder behöver avsatt tid för reflektion och kontinuerligt stöd från kollegor och organisation för uppdraget. För att förstå och använda sig av yrkeshandledning krävs både vetenskaplig skolning samt pedagogisk kompetens. För att kunna färdighetsträna studenter i att utöva evidensbaserad vård behöver handledande sjuksköterskor ha en djup kunskap om forskningsprocessen och om grundläggande forskningsmetoder. Handledning ska ses som ett led i sjuksköterskors kompetensutveckling.

Föreningen förordar en modell med handledare och huvudhandledare enligt nedan:

Handledaren ska vara väl förtrogen med de handlednings- och bedömningsprocesser som är kopplade till uppdraget och de lärandemål som finns för studenters kliniska utbildning. För att handleda sjuksköterskestudenter på grundnivå bör handledaren ha lägst kandidatexamen i omvårdnad, handledarutbildning och dokumenterad erfarenhet som sjuksköterska.

Huvudhandledare/adjungerad klinisk adjunkt planerar för att studenter bereds möjlighet att nå kursens lärandemål under VFU. Huvudhandledare utgör länk mellan verksamhet och lärosäte. Huvudhandledare ska ha tid avsatt för sitt uppdrag specificerat i procent av anställningen och anpassat efter uppdragets storlek. Sjuksköterskan som huvudhandledare bör ha erfarenhet och fördjupad handledarutbildning. Föreningen anser att studentersättning bör öronmärkas för att inrätta anställningar för huvudhandledare/adjungerade kliniska adjunkter.

Handledarmodellen beskrivs ytterligare i publikationen Svensk sjuksköterskeförenings strategi för utbildningsfrågor, (reviderad 2021).

Nationell klinisk slutexamination

Föreningen delar utredarens uppfattning att samtliga lärosäten bör delta i den redan etablerade nationella modellen för klinisk slutexamination (NKSE). Slutexamen bidrar till att ge studenter ett tydligt fokus på sin kommande yrkesroll. Kliniska slutexaminationer bidrar också till att handledande sjuksköterskor med större säkerhet kan utföra bedömningar av studenters VFU. Slutexaminationen utgör ytterligare en utvärdering till landets lärosäten.

Förtydligande och kompletteringar av examensmålen

Svensk sjuksköterskeförening instämmer med utredningens förslag att förtydliga examensmålen i högskoleförordningen för sjuksköterskeutbildningen.

Föreningen välkomnar att sjuksköterskans ansvarsområde omvårdnad tillsammans med kärnkompetenserna skrivs i examensmålen. Föreningen är positiv till att personcentrerat förhållningssätt finns med. Däremot saknar vi kärnkompetensen förbättringskunskap för kvalitetsutveckling. Detta är centralt för vårdens fortsatta utveckling. Sjuksköterskor behöver kritiskt reflektera befintliga rutiner och metoder samt initiera och genomföra förbättringsarbeten.

Kärnkompetenserna för sjuksköterskor finns närmare beskrivna i publikationen Kompetensbeskrivning för legitimerad sjuksköterska som Svensk sjuksköterskeförening ansvarar för och tog fram år 2017. Kompetensbeskrivningen beskriver legitimerad sjuksköterskas självständiga ansvar för omvårdnad av patienter och för de sex kärnkompetenserna innefattande personcentrerad vård, samverkan i team, evidensbaserad vård, förbättringskunskap för kvalitetsutveckling, säker vård och informatik samt ledarskap och pedagogiska insatser i omvårdnadsarbetet.

8.4.2 Kunskap om patientsäkerhet för sjuksköterskor

För att kunna utföra trygg och säker vård behöver målet utvidgas till att även visa färdighet och förmåga.

8.4.4 Förmåga att använda digitala verktyg m. m. för sjuksköterskor
Föreningen anser att målet är för lågt ställt gällande implementering. Sjuksköterskor behöver inta en tydlig position i utvecklingen av vårdverksamhet med stöd av digitala tjänster och påverka utvecklingen så att det gynnar god omvårdnad av patienter och närstående. För att kunskapsområdet omvårdnad ska representeras på ett systematiskt sätt i patientjournalen och även användas som underlag för beslut och kunskapsutveckling och kunna beforskas krävs en standardiserad gemensam terminologi. Sjuksköterskestudenter behöver kunskap om och färdigheter i det nationella fackspråket för omvårdnad, International Classification of Nursing Practice ICNP.

8.4.5 Förmåga till interprofessionellt teamarbete m. m. för sjuksköterskor

Sjuksköterskan ska ha förmåga och färdighet att leda team, arbetsleda och delegera, samt samverka med andra professioner och yrkesgrupper. Att samarbeta i team är en viktig kompetens, vilket redan nu belyses av målet: *visa förmåga till lagarbete och samverkan med andra yrkesgrupper.*

Utredningen föreslår en ändrad lydelse till att: *visa förmåga till interprofessionellt teamarbete inom hälso- och sjukvården och samverkan med yrkesgrupper inom andra delar av samhället.*

Svensk sjuksköterskeförening anser att det föreslagna målet behöver kompletteras för att visa på sjuksköterskans ledarskap. Föreningens föreslår följande skrivning: *visa förmåga till ledarskap och interprofessionellt samarbete såväl inom hälso- och sjukvården som med yrkesgrupper inom andra delar av samhället.*

8.4.6 Kunskap för sjuksköterskor om befolkningens hälsa utifrån ålder och kön

Föreningen anser att målet att visa kunskap om förhållanden i samhället som påverkar befolkningens hälsa utifrån ålder och kön behöver innehålla omvårdnad. Föreningens förslag till målskrivning är att *visa kunskap om förhållanden i samhället, nationellt och globalt som påverkar befolkningens hälsa och behov av omvårdnad.*

EU talar om vikten av planetary health och att kunskapen måste finnas i alla sjuksköterskeutbildningar. Planetary health beskrivs som en tvärvetenskaplig disciplin som både syftar till att undersöka effekter av miljöförändringar på människors hälsa och de politiska, ekonomiska och sociala system som styr dessa. En interaktion mellan hälsa och välmående för människor, djur och vår planet.

Svensk sjuksköterskeförening föreslår att målområde 8.4.6 *Kunskap för sjuksköterskor om befolkningens hälsa utifrån ålder och kön* och 8.4.7 *Förmåga att beakta en hållbar utveckling för sjuksköterskor och barnmorskor* slås samman med huvudrubriken Planetary health eller motsvarande svensk översättning.

8.4.11 Katastrofmedicin för sjuksköterskor

Föreningen ställer sig bakom utredningens förslag till nya examensmål avseende katastrofmedicin, men står fast vid Svensk sjuksköterskeförenings remissvar till betänkandet SOU 2022:6

Utifrån de erfarenheter som Sverige erhållit under pandemin ställer sig Svensk sjuksköterskeförening bakom utredningens resonemang att samhället ska kunna förvänta sig att medicinsk utbildad personal ska kunna omhänderta skadade individer i samband med katastrof. Dock kräver detta högre kompetens än grundnivå.

Utredningens förslag att på mål under färdighet och förmåga anser föreningen vara för högt ställt. En grundutbildad student kan inte självständigt prioritera och behandla tillstånd under katastrof och masskadesituationer. Svensk sjuksköterskeförening föreslår att målet formuleras under rubrik: Kunskap och förståelse. Förslag till målskrivning: *För sjuksköterskeexamen ska sjuksköterskestudenten ha förståelse för principer och metoder för bedömning och omhändertagande i katastrofer inklusive etiska aspekter.*

8.5 Översyn av terminologin i examensbeskrivningarna för hälso- och sjukvårdsutbildningarna

Svensk sjuksköterskeförening instämmer med utredningen att det behövs en översyn av samtliga yrkesgruppers examensbeskrivningar för att identifiera skillnader i förekomsten av centrala begrepp och formuleringar, överväga behov av samordning av terminologin och vid behov, föreslå lämpliga begrepp. Föreningen föreslår att en sådan översyn bör ske vart tionde år.

Vidare anser föreningen att det är av största vikt för säker vård att simulering ska kunna räknas som klinisk utbildning och att det bör framgå i Yrkeskvalifikationsdirektivet. Sverige måste fortsätta driva frågan mot EU.

Stockholm 2022–10–21

Oili Dahl
Ordförande
Svensk sjuksköterskeförening

Åsa Engström
vice Ordförande
Svensk sjuksköterskeförening

Birgitta Wedahl
Sakkunnig internationella frågor
Svensk sjuksköterskeförening

Ing-Marie Moegelin
Sakkunnig utbildningsfrågor
Svensk sjuksköterskeförening